

TÜRK BANKASI

kültür sanat DERGİSİ

Sayı: 17

Lefkosa/Kıbrıs

TÜRK BANKASI kültür sanat DERGİSİ

Ekim 1995	Sayı : 17
Sahibi	TÜRK BANKASI LTD.
Genel Yönetmen	Bekir AZGIN
Dizgi-Grafik-Baskı	Dilhan Offset
Dış Kapak	İsmet TATAR
İç Kapak-Desenler	İsmet TATAR
Ederi	50.000 TL.
Adres	92, Girne Caddesi, Lefkoşa.
Tei	22 83313

K

ÜLTÜR ARAŞTIRMACILARI VE SANATÇILARIMIZI SEÇKİN ESERLER VERMEYE ÖZENDİRMEK, ÜLKEMİZ KÜLTÜR-SANAT BİRİKİMİNE OLUMLU KATKIDA BULUNMAK AMACIYLA OLUŞTURULAN "KÜLTÜR-SANAT ÖDÜLÜ"NE EK OLARAK TÜRK BANKASI LTD. BİR DE KÜLTÜR-SANAT DERGİSİ YAYIMLAMAKTADIR.

TÜRK BANKASI KÜLTÜR-SANAT DERGİSİNDE YAYIMLANAN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELER SADECE VE YALNIZ DERGİYİ BAĞLAR. TÜRK BANKASI LTD.'İN BU GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERDEN DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI HERHANGİ BİR SORUMLULUĞU YOKTUR.

YAZILARDAKİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELER İMZA SAHİPLERİNE AİTTİR.

İÇİNDEKİLER

Ozan FİKRETOĞLU Zekâ ve Zekâ Gerilikleri	2
Fikret DEMİRAĞ İç Sularında Dolaşan Annada	4
Harid FEDAI Efe'nin Düğünü	12
Songül SONER Savaş ve Anne Geçici Elveda	14
Ali F. BİLİR Kıbrıs Güncesi	15
Abdulkadir PAKSOY İrmağın Uyanışı	19
Nihal Bayramoğlu - Nejla Gazi Emin Çizenel ile Söyleşi	20
M. KANSU Bir Yangın İçin Ayın	27
Dr. Faruk Yalın UĞURLU Su Balesi ve Mimarlık	28
Neriman CAHİT Ne Kaldi	32
Mehmet Ali SULUTAŞ "Papaz'ın Bahçesinde" Bir Gezinti	33
İlkay ADALI Masal Kanathı Aceleci Yollar	38
Songül GÜMGÜMCÜ Kırmızı Balon	39
Harid FEDAI Bir Gece, Bir Masada	40

SU BALESİ VE MİMARLIK

*Doç. Dr. Faruk Yalın
Uğurlu*

ÖZET

Mimarlık ile Su Balesi birbirine birçok yönden benzeyen iki dal olmaktadır. Bu şaşırtıcı gözlem, doğru- dan olmasa bile en azından dolaylı yoldan daha doğru mimari ürünleri isteye- bilmeye ve bu istek ile onun gelişimini sağlayacak olgunlukta bir mimari ürün elde edebilmeye yönlendirecek bir özellikte- dir.

Mimarlık dalında da onun içinde olanlarla, dışında olanlar arasında iletişimin olması kaçınılmazdır. Bu iletişim aynen su balesi uygulanması ile izlenmesi sürecindeki algı kademe- lenmesi biçiminde gerçek- leşmektedir.

Ayrıca, her iki dalda da hem sanatsal, hem beden- sel üretim ve çok boyutlu tarihsel gelişmeden bahset- mek olasıdır. Hatta ikisi arasındaki asıl mimarinin konusu olan çok boyutlu mekansal organizasyon ve ona uygun uygulamadan da söz edilebilir.

Mimarinin zaman boyutu- na bağlı kalıcı gibi görünen özelliği de içinde doğru aktivite yer almayan me- kanların oluşu ile kolayca açıklanabilir.

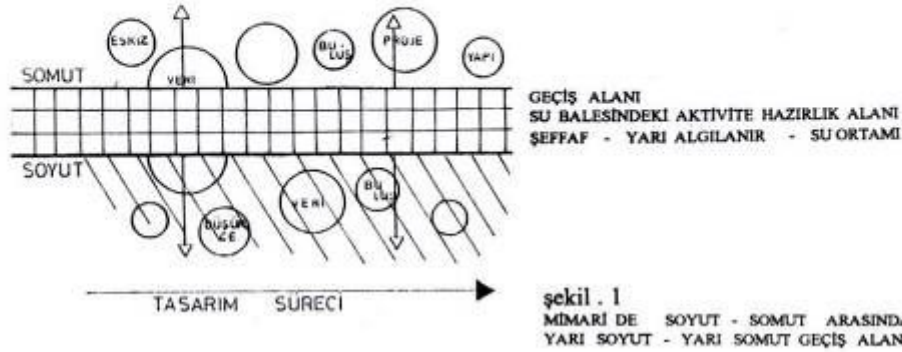
NEDEN SU BALESİ?

Bazı mesleklerin öyle de- ğişik gizemli özellikleri vardır ki bunları, yeri gelmeden ve özelliklerini açıklayabilecek yerleri örnek potansiyeli olmadan yeni meslektaş- lara açıklayabilmek ya çok zor veya olanak dışıdır. Bu zorluğu önemli ölçüde artıran bir faktör de aktarı- larak özelliklerin örnek olay çıkmadan önce öğretici veya açıklayıcı için bile gizemlerini korumalarıdır. Bu durum, bilgi düzeyinin soyut ortamdaki somut ortama çıkmasının oluşu- maması ve hatta yeterince olgunlaşmaması olarak da açıklanabilir.

Mimarlık ile Su Balesi arasındaki bu yararlı örnek ilişkisini, 1994 Roma Su Sporları Olimpiyatlarındaki gösterileri izlerken göz- lemlemem, çok heyecan vericiydi. Galiba sanatsal bir özelliği, bir anlamda kendinden geçmeden yakalamak da oldukça zor olmalı.

Her iki dal da ürünlerine temel olarak insanı almış. Deneyebilir ki bu durum birçok dal için geçerlidir. Ancak bu iki dalda da, insan, sadece fiziki yapısı ile değil tüm özellikleri ile ve zaman boyutunu da kapsayarak işlenmektedir. Gerçek sanatın her dalı için bu durum aynen geçerli olmasına karşın su balesi- nin su ortamını kullanma sürecindeki aşamalar ve bu durumun izleyiciler üzerin- deki etkisi ve bu etkinin mimari çevre ile bütün- leşmesindeki tarihi boyut, bunların hepsi bir bütün olarak Su balesinin özellik- lerini ortaya çıkarmaktadır.

Bizim mimari ve mimari tasarım süreçlerinde açık- lamaya çalıştığımız, soyut somut geçişlerdeki yunur- sak kademelenme, yani gizli, yarı belirgin, belli olma aşamalarındaki sınırların algılanması ne kadar zordur. Ama bu sınırları su altında ürünü hazırlayarak su üstünde süzün balerinin, su ortamının özelliği nedeniyle açıkça sergilemeleri çok olağan üstü bir olay. Çünkü bu olay, bütününe içine kendini oluşturan zaman sürecini de ekleyerek olağanüstü bir gösteri haline dönüşmektedir. (Şekil 1)

Mimari ürünün çok yönlü tasarlanarak, insan ve eylemleri için gerekli mekanların organizasyonunun oluşması gibi, su balesi de hem su ortamı (mimarideki mekanın plastik ifadesi), hem bu ortamı zenginleştiren müzik ve aktivite (mimarideki hareket ve dinamizim) beraber olarak eski tarihsel zenginliği zamanımıza transfer etmektedir. Bu tarihsel perspektifi doğuran neden gösterinin Roma'da yer almasıdır. Çünkü, tarihte Roma imparatorlarının Collesiumlarda gerçekleştirdikleri gösterilerin değişik çağdaş bir örneğini izlemekteydik.

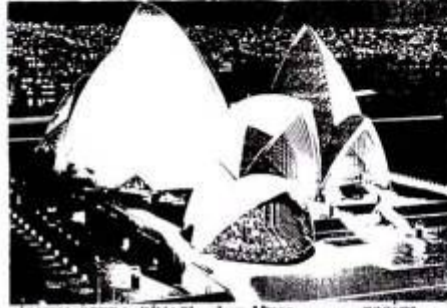
Doğaldır ki bu konunun bir önemli yönü de, Türkiye ve Türk insanının kültürel öğünlaşması paralelinde gelişebilecek mimarinin önemli besini sayılabilecek gösterilerin televizyonda hiç yer almamasıydı. Bütün spor dalları onlarca defa televizyonlarda gösterilirken su sporları özellikle su balelerinin hiç gösterilmemesi, mimari birikimi artıracak sanatsal boyutu yakalamaya yardımcı olma

açısından, büyük kayıp sayılmalıdır.

MİMARLIK ve TOPLUM

Türkiye'de mimarlık, her konuda olduğundan daha da yavaş gelişmektedir. Bu süreci hızlandırmak ülkemiz için önemlidir.

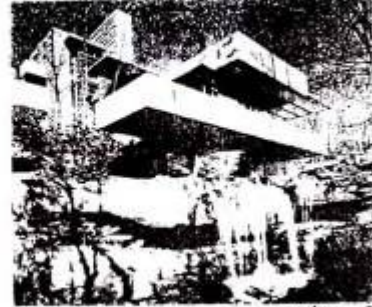
Çünkü insanların kendi gelişimlerini somut olarak hissedebilmeleri, çevrelerindeki yapısal değişimi doğru algılayarak onu yorumlayabilmelerine ve sonuçlarını diğer uygulamalarına transfer edebilmelerine doğrudan bağlıdır. (resim 1,2)

SIDNEY OPERA BİNASI - Jørn Utzon

resim . 1

WATER FALL HOUSE - Frank Lloyd Wright

resim . 2

Bu çizginin oluşumunda çok yönlü eğitimin önemi açıktır. Bu eğitim hem birey, hem de toplum düzeyinde uygulanmalıdır. Birey düzeyindeki gelişim için okullar önemli rol oynamaktadır. Toplumsal anlamda da okul eğitimin, özellikle üniversite eli ile gerçekleştirilecek yaygın bilinçlendirmenin önemi büyüktür. Ama en etkin toplumsal eğitim, toplumsal eğilimlerinin paralelinde bu eğitimin dolaylı verilmesidir.

Bu eğitimin etkisi ve kalıcılığı daha da fazladır. Bu kapsamda spor gösterilerinin, sanatsal etkinliklerin önemi de açıktır. Toplumsal kalkınma heyecanının uyarılmasında, standardı yüksek gösterilerin, en alt kültür düzeyine bile etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda Su Balesi insan faktörünü en olumlu yönleriyle işleyen, büyük toplulukların zevk ve algılamaya potansiyeline sahip bir aktivitedir. Bazen bu gösteriler küçük açıklamalarla desteklendiğinde, bale grubunun birbirine uyumlu bireylerin oluşturduğu güzelliklerin toplumun fertleri arasında da oluşturulabileceği açıktır. Böylece bu uyumun birbirine saygı, meslek sevgisi gibi değerlerle üretime katkıları sağlanabilecektir.

MİMARLIK EĞİTİMİNDE BALE

Mimarlık eğitimi ve sonrasında, özellikle tasarım derslerinin kapsamında,

teorik ve pratik yönlerin, üretim, uygulama ve yaratıcılık kapsamında bale eğitimi ile paralel yönlerinin varlığı açıktır. Örneğin; insan, onun anatomik, fizyolojik, psikolojik özelliklerinin devreye girmesi, belirgin ve yoğun disiplinli hassas aşamalı üretim yöntemleri, hepsi bu benzeşimi değişik açılardan açıklamaktadırlar.

Mimarlık eğitiminde uygulanagelen kürsü sistemleri ile hep aynı kalıpların tekrarlanması ve bireysel gelişimin özendirilmesi vb. eğilimler, biryandan çok sağlıklı mimarların üretilmesini, diğer yandan da oluşan uygulama hataları nedeniyle mesleki standard, hatta onurun toplum içinde zedelenmesine yol açmaktadır.

Bu yanlışların acilen giderilebilmesi için en iyi örneklerden biri su balesi olmaktadır. Bale fertleri, üretimlerindeki son ürün nedeniyle minimum sayıda biraraya gelerek yardımlaşmak zorundadırlar. Bu durum mimari için de grup (team) çalışması ve faydalarını açıklamaktadır. Özellikle zamanımızda bireysel mimari uygulama yapmaya çabalayan mimarların bürolarını kapatmak zorunda kalmaları bu konuda önemini ispatlamaktadır.

Ayrıca mimaride de tasarıma (baledeki gösteri) fiilen katılan veya katılmayan ama ona hazırlık sunan uzmanlaşma ile, grubu yöneten baş tasarımcı

seviyesindeki yöneticilere (su balesinde antrönör vb.) gereksinim ortadadır. Bu mesleki uzmanlaşmanın gerektirdiği eğitim, görev yetki ve sorumluluk sınırlarının bir an önce belirlenerek işletilmesi kaçınılmaz olmuştur.

MİMARLIK, SU BALESİ, TARİH, MÜZİK

Mimarlık ile su balesi, bazı değerleri sabit, bazı değerleri değişken boyutlarıyla zaman boyutunu yakalamış olmaktadır. Klasiik çağın büyük bestekarları, gün gelip eserlerinin diğer sanatlarla, örneğin su balesi ile, üstün girişimler yaparak, değerlerinin, kendilerinin bile düşleyemeyecekleri düzeylere çıkabileceğini varsayabilirdi miydi?

İşte mimari eserler de yukarıda açıklanmaya çalışılan özelliğe sahiptirler, veya sahip olmalıdırlar. Çünkü mimari bir mekân da üretildiği zaman diliminin çok dışında sosyal ve sanatsal kullanışlara kucak açabilmektedir. Ama eğer tasarım kararları doğruysa, yaşam amacını aşıp, sanatsal yücelmeleri elde ederken, tersi durumunda da ilk değerini bile koruyamadan ölmektedir. Örneğin Aspandos Tiyatrosu bugün çok farklı müzikler veya drama olaylarına sahne olurken, evrensel değerdeki orkestra şefimiz Gürel Aykal, akustik açıdan bu standardın dünyanın hiçbir yerinde elde edilemediğini belirtmektedir.

Tarihsel süreçlerin eskitmediği yapısal değerleri düşünürsek mimari tasarım sürecinin sabit sayılabilecek özelliklerini anlayarak onları en azından hissederek kullanma yolunu seçmemiz söz konusu olabilecektir. Örneğin, bir kalenin taş duvarları bile zaman ve doğanın acımasızlığına karşı koymazken, Süleymaniye'deki kitle estetiği veya Ayasofya'da giriş organizasyonundaki gök kubbeden insan ölçeğine, oradan da iç mekandaki anıtsal ölçeğe geçiş, mimari dolaşım ve algılama ikilisinin adeta kazanılmış, değişmez özelliğini oluşturmaktadır.

Nasıl olur da su balesi seyrederken mimari açılardan bütün bu anlatılanlar ve hatta birçok diğer anlatılamayanlar, değil bir mimarın, normal bir insanın aklına gelmez? Hiç aklımızdan çıkmıyor ki.

SONUÇ

Mimarlık, kendi özelliklerini diğer meslekler yardımıyla veya doğrudan ortaya koymaya çalıştığı ve koyabildiği oranda hızlı ve sağlam gelişim sürecini yakalamış sayılabilir. Ancak her zaman olduğu gibi özeleştiriye uzak, "biz farklıyız"la sınırlanan gidiş her geçen gün daha tehlikeli olmaktadır. Bu çalışma ile bu yolun bir ucunu yakalayabildiğimizi ve bir, iki soyut tasarım özelliğini biraz daha anlaşılır çizgiye çekebildiğimizi düşünüyoruz. Bunlardan

en önemlisi, mimarlar, genel olarak tasarım süreçlerinin kafaları içindeki bölümünü, ilgili birey veya gruplarla ya bilerek veya başaramadıkları için paylaşamamaktadırlar.

Bunun sonucunda kullanıcılar, tasarımcılar ve uygulayıcılar arasında tasarımın ana kararları ve gelişimi ile detayları, hepsi farklı çizgilere serpiştirildiği için kaybolmaktadırlar. Bu konuda, su balesinin su yüzü ile su derinliği ortamındaki gelişen değerleri, mimarideki değişik çizimler, grafik iletişim ortamıyla, üç boyutlu maketin iletişime katkı ve girişim seviyesini çağrıştırmaktadır.

O halde, denebilir ki; mimari olguyu geliştirmek elimizdedir. Doğru çağrışımlarla doğru yönlendirmeleri ve sağlıklı paylaşımları yakalayabilmemiz ve yeni gelişimler umuduyla.

WATER BALET AND ARCHITECTURE

ABSTRACT

Architecture and Water Balet have resemblance with each other in many respects. This new astonishing observation has the peculiarities which ask for better architectural products directly or indirectly. This wish also may orient us to achieve mature architectural design level that can improve the quality of any architectural product.

It is unavoidable reality that there is a dense communication relation between the professionals and the people, which is true for architecture too. This is realised as the form of perception stages as it happens in the practice and in the impression of Water Balet.

In addition, both branches have artistic and corporeal sides. We can also talk about multi-dimensional historical background. Even it is easy to perceive characteristics of multi-dimensional space organization and utilisation of these spaces.

The speciality of architecture comes from time-dimension, seen as if all of the products are concrete and remain for ever, may be presented directly in a contrary base. The reason of having the death of these species by fitting themselves to discordant activities, can be explained clearly with Water Balet's ultra potential gained by classical environmental conditions and classical music adding harmonious background.

KAYNAKLAR

1. F.Ching, J.N. Green, P. Lasseau, Edited By F. Erpi, H. Gürsu, Graphic Communication, ODTÜ, Ankara, 1986
2. F.Y. Uğurlu, Mimari Projeye Giriş, KDMMA, Konya, 1979
- 3.B. Denel, Ternet Tasarım ve Yaratıcılık, ODTÜ, Ankara, 1981.